

คู่มือ

การดำเนินงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙

แนวทางการดำเนินงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

๑. หลักการและเหตุผล

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาของกระทรวง (Road map) ซึ่งมีโครงการที่สำคัญคือการปรับโครงสร้างการผลิตสินค้าเกษตร ด้านสินค้าพืช ปศุสัตว์ และประมง ประกอบกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (พลเอก ฉัตรชัย สาริกัลยะ) ได้มอบนโยบาย เมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๘ เน้นให้ความสำคัญในเรื่องการลดต้นทุนการผลิต โดยการรวมแปลงการผลิตของเกษตรกรเป็นแปลงใหญ่จะก่อให้เกิดกิจกรรมลดต้นทุนการผลิตตามที่กำหนด และสามารถวัดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นการเพิ่มโอกาสในการแข่งขันให้กับสินค้าเกษตร ทั้งนี้ การปรับโครงสร้างสินค้าที่สำคัญดังกล่าว จะต้องทำการผลิตในพื้นที่ที่มีความเหมาะสม ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ประกาศเขตพื้นที่เหมาะสมสำหรับ การผลิตสินค้า ๒๐ ชนิดไว้แล้ว โดยมีหลักการ คือการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต อาทิ ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่ รวมทั้งผลผลิตมีคุณภาพได้มาตรฐาน ตรงตามความต้องการของตลาด มีการผลิตร่วมกันเป็นกลุ่มและมีการเชื่อมโยงกับตลาดเพื่อบริหารจัดการให้เกิดสมดุลระหว่างอุปทานและอุปสงค์ของสินค้า แก้ปัญหาเรื่องสินค้าล้นตลาดและราคาราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ

อย่างไรก็ตาม โครงสร้างภาคการเกษตรของไทย เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรขนาดเล็ก และเป็นการผลิตที่มีลักษณะต่างคนต่างทำ การดำเนินการลักษณะดังกล่าวทำให้ภาคเกษตรต้องเผชิญกับปัญหาและข้อจำกัดต่างๆ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อรายได้และความเป็นอยู่ของเกษตรกร เช่น ปัญหาด้านต้นทุนการผลิต ได้แก่ ค่าพันธุ์ ค่าปัจจัยการผลิตต่างๆ ค่าใช้จ่ายของเครื่องจักรกลการเกษตร และค่าจ้างแรงงานด้านการเกษตร รวมทั้ง ปัญหาการขาดอำนาจการต่อรองของเกษตรกรตลอดกระบวนการผลิต (Production Process) การจัดการห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) และปัญหาด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่ยังไม่เข้าถึงตัวเกษตรกรได้เท่าที่ควร

ดังนั้น เพื่อเป็นการลดข้อจำกัดดังกล่าว จะต้องส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มการผลิต และการบริหารจัดการร่วมกัน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีภารกิจต้องดูแลคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ต้องให้การสนับสนุนและส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรของเกษตรกรให้มีคุณภาพได้มาตรฐานเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตร และเพิ่มรายได้ของเกษตรกร จึงได้กำหนดระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ที่มีการบริหารจัดการร่วมกันให้เกษตรกรเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน ผลักดันให้เกษตรกรรวมกลุ่มในการผลิตเพื่อร่วมกันจัดหาปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพ ราคาเป็นธรรม เพื่อลดต้นทุน เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ตลอดจนการจัดการด้านการตลาดโดยหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวก

๒. วัตถุประสงค์

๑). เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มและบริหารจัดการร่วมกัน เพื่อให้เกิดการรวมกันผลิตและรวมกันจำหน่าย โดยมีตลาดรองรับที่แน่นอน

๒) เพื่อให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิตและมีผลผลิตต่อหน่วยเพิ่มขึ้น รวมทั้งผลผลิตมีคุณภาพได้มาตรฐาน ภายใต้การบูรณาการของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

๓. เป้าหมาย

มีเป้าหมายในการดำเนินงานทั้งหมด จำนวน ๒๖๘ แปลง ตามที่คณะอนุกรรมการพัฒนา การเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัดได้คัดเลือก แบ่งได้ ดังนี้

๑. แปลงต้นแบบจังหวัดละ ๑ แปลง รวมทั้งหมด ๗๖ แปลง เพื่อพัฒนาเป็นต้นแบบของระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในการผลิตสินค้าเกษตร

๒. แปลงทั่วไป จำนวน ๑๙๒ แปลง

๓. แปลงใหม่ สำหรับพื้นที่ที่มีความพร้อมในการเพิ่มจำนวนแปลงใหม่ ๑๐%

๔. ระยะเวลาดำเนินการ

- ๔.๑ แปลงต้นแบบ กันยายน ๒๕๕๘ – ธันวาคม ๒๕๕๘
- ๔.๒ แปลงทั่วไป กันยายน ๒๕๕๘ – ธันวาคม ๒๕๕๘
- ๔.๓ แปลงใหม่ ตุลาคม ๒๕๕๘ – ธันวาคม ๒๕๖๐

๕. งบประมาณ

ใช้งบปกติที่ได้รับการจัดสรรและการใช้จ่ายงบประมาณจากโครงการ/กิจกรรมอื่นของหน่วยงาน รวมทั้งสนับสนุนจากแหล่งเงินทุนอื่นๆ

๖. กลไกการขับเคลื่อน

การขับเคลื่อนการดำเนินงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ใช้กลไกของคณะอนุกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัด ในการบูรณาการการทำงานระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ โดยคณะอนุกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัดแต่งตั้งทีมงานเพื่อสนับสนุนและร่วมกันขับเคลื่อน จำนวน ๒ ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ ๑ ทีมผู้จัดการแปลง และส่วนที่ ๒ ทีมสนับสนุนการดำเนินการ ประกอบด้วย ๓ ทีม ได้แก่ ทีมตลาด ทีมลดต้นทุนการผลิต และทีมบริหารจัดการ ทั้งนี้การปฏิบัติงานต้องอยู่ภายใต้การประสานงานกับคณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แบบเบ็ดเสร็จ (single command) มีภารกิจดำเนินการดังนี้

๖ ๑ ทีมผู้จัดการแปลง

ผู้จัดการแปลงที่ได้รับการแต่งตั้งจากคณะอนุกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ ของจังหวัด อาทิ เกษตรอำเภอ ปศุสัตว์อำเภอ ประมงอำเภอ เจ้าหน้าที่ของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมสหกรณ์ เจ้าหน้าที่ของกรมชลประทาน เป็นต้น ซึ่งทีมผู้จัดการแปลง นอกจากมีผู้จัดการแปลงตามที่กล่าวมา จะมีผู้ช่วยผู้จัดการแปลงที่ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่และเกษตรกรผู้นำในแปลงใหญ่ที่ผู้จัดการแปลงและเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ร่วมกันคัดเลือกมา

บทบาทความรับผิดชอบ ได้แก่

๑) จัดทำแผนพัฒนาแปลงใหญ่ โดยผู้จัดการแปลง ผู้ช่วยผู้จัดการแปลงร่วมกับเกษตรกรสมาชิกทั้งหมดของแปลงกับทีมสนับสนุน ๓ ทีม และภาคีที่สนับสนุนการดำเนินงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ร่วมกันจัดเก็บ/วิเคราะห์ข้อมูล กำหนดเป้าหมาย แนวทางและแผนการพัฒนาให้ชัดเจน รวมถึงวางแผนปฏิบัติในการดำเนินงานแปลงใหญ่ ทั้งนี้แผนจะต้องประกอบด้วย ๔ ด้าน ได้แก่ แผนลดต้นทุนการผลิต แผนเพิ่มผลผลิต แผนการบริหารจัดการ แผนการตลาด

๒) ประชาสัมพันธ์และชี้แจงแผนการพัฒนาแปลงใหญ่ให้เกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ทราบถึงแผนพัฒนา และแผนปฏิบัติการแปลงใหญ่

๓) ปฏิบัติ ติดตามและควบคุม การดำเนินงานร่วมกับทีมสนับสนุนอีก ๓ ทีม ให้มีการดำเนินงานระบบส่งเสริมการผลิตแบบแปลงใหญ่ตามแผนในข้อ ๑)

๔) แก้ไขปัญหา/อุปสรรคจากการดำเนินงาน

๕) จัดส่งแผนการพัฒนา และแผนปฏิบัติงานเสนอคณะอนุกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัด

๖.๒ ส่วนสนับสนุนการดำเนินงาน ประกอบด้วย ๓ ทีม ดังนี้

๖.๒.๑ ทีมตลาด

- สำนักงานสหกรณ์จังหวัดเป็นเจ้าภาพหลัก ร่วมกับทีมเศรษฐกิจจังหวัดของภาคเอกชน (สภาหอการค้าจังหวัด สภาอุตสาหกรรมจังหวัด สมาคมธนาคารจังหวัด) สำนักงานพาณิชย์จังหวัด สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด

บทบาทความรับผิดชอบ ได้แก่

๑) ร่วมกับทีมงานอื่นอีก ๓ ทีม ในการวิเคราะห์เป้าหมาย วางแผนพัฒนาแปลงใหญ่และจัดทำแผนปฏิบัติงานในการดำเนินงานของแปลงใหญ่ บูรณาการการทำงานร่วมกันของทีมงานทั้ง ๔ ทีม และภาคีที่เกี่ยวข้อง ตลอดห่วงโซ่อุปทานของสินค้าเกษตรในแปลงใหญ่

๒) สนับสนุนการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานของแปลงใหญ่โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการตลาดเพื่อให้เกิดการผลิตในแปลงใหญ่สามารถเชื่อมโยงถึงการตลาด เช่น การสำรวจความต้องการของตลาด ข้อมูลภาพรวมของสินค้าที่ผลิต ร่วมจัดทำแผนการตลาด/การซื้อขาย การพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด การเพิ่มมูลค่าของสินค้า เป็นต้น

๓) สนับสนุนอื่นๆ ตามที่คณะกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัดมอบหมาย

๖.๒.๒ ทีมลดต้นทุนการผลิต

- สำนักงานเกษตรจังหวัดเป็นเจ้าภาพหลัก ร่วมกับหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เช่น สำนักงานประมงจังหวัด สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด สำนักงานสหกรณ์จังหวัด สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัด สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัด โครงการชลประทานจังหวัด และหน่วยงานสังกัดกรมวิชาการเกษตร กรมหม่อนไหม ที่รับผิดชอบในจังหวัดนั้นๆ

บทบาทความรับผิดชอบ ได้แก่

๑) ร่วมกับทีมงานอื่นอีก ๓ ทีม ในการวิเคราะห์เป้าหมาย วางแผนพัฒนาแปลงใหญ่และแผนปฏิบัติงานในการดำเนินงานของแปลงใหญ่ บูรณาการการทำงานร่วมกันของทีมงานทั้ง ๔ ทีม และภาคีที่เกี่ยวข้อง ตลอดห่วงโซ่อุปทานของสินค้าเกษตรในแปลงใหญ่

๒) สนับสนุนการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานของแปลงใหญ่ ในด้านการลดต้นทุน การเพิ่มผลผลิตและพัฒนาคุณภาพผลผลิต เพื่อให้การดำเนินงานของแปลงใหญ่บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาด้านการลดต้นทุน และการเพิ่มผลผลิตสินค้าเกษตร เช่น การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ในด้านพันธุ์ การจัดการดิน ปุ๋ย ศัตรูพืช (สัตว์ และประมง) เครื่องจักรกล แหล่งน้ำ การพัฒนาคุณภาพสินค้าการเกษตรให้ได้คุณภาพและมาตรฐาน รวมถึงการประสานงานลดค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิต (ค่าเช่าที่ดิน ค่าพันธุ์ ค่าปุ๋ย ค่าอาหาร ค่าสารเคมี) เป็นต้น

๓) ให้การสนับสนุนองค์ความรู้ในการถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกรสมาชิกตามแผนปฏิบัติการแปลงใหญ่

๔) สนับสนุนอื่นๆ ตามที่คณะกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัดมอบหมาย

๖.๒.๓ ทีมบริหารจัดการ

- สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเป็นเจ้าภาพหลัก บริหารจัดการร่วมกับสถานีพัฒนาที่ดินจังหวัด สำนักงานสหกรณ์จังหวัด สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัด และหน่วยงานภาคีการพัฒนาอื่นๆ รวมถึงสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรในพื้นที่ (๑๒ สศท.)

บทบาทความรับผิดชอบ ได้แก่

๑) บูรณาการการทำงานร่วมกันทั้ง ๔ ทีม และภาคีที่เกี่ยวข้อง ในการวิเคราะห์เป้าหมาย และวางแผนเพื่อพัฒนาแปลงใหญ่ ตลอดห่วงโซ่อุปทานของสินค้าเกษตรในแปลงใหญ่

๒) จัดทำแผนที่รายแปลง

๓) สร้างและพัฒนาเกษตรกรให้เป็นผู้จัดการแปลงและผู้ช่วยผู้จัดการแปลง รวมถึงการรวมกลุ่มและการสร้างเข้มแข็งของเกษตรกร

๔) ประสานส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การประสานแหล่งทุน การจัดหาแหล่งเงินทุน ดอกเบี้ยต่ำ การให้ความรู้ด้านบัญชีต้นทุนอาชีพรายแปลง เป็นต้น

๕) ติดตามประสานการแก้ไขปัญหา ทบทวนแนวทางและแผนปฏิบัติงานของแปลงใหญ่

๖) ประเมินผลสำเร็จของระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่

๗) สนับสนุนอื่นๆ ตามที่คณะกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัด

มอบหมาย

๗. วิธีการดำเนินงาน

ในการดำเนินงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ แบ่งออกเป็น ๔ ขั้นตอน คือ การเตรียมการ การพัฒนาผู้จัดการแปลง/พัฒนาเกษตรกร การดำเนินการ และการประชาสัมพันธ์ ติดตามและประเมินผล มีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

๗.๑ การเตรียมการ

๗.๑.๑ การจัดตั้งทีมงาน

คณะกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัด ประสานกับคณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แบบเบ็ดเสร็จ (single command) แต่งตั้งทีมงานเพื่อสนับสนุนและร่วมกันขับเคลื่อนการดำเนินงาน จำนวน ๔ ทีม คือ ทีมผู้จัดการแปลง ทีมตลาด ทีมลดต้นทุนการผลิต และทีมบริหารจัดการ

๗.๑.๒ การสร้างการรับรู้

๑) คณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แบบเบ็ดเสร็จ (single command) จัดการประชุมชี้แจงการดำเนินงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และทีมงาน ทั้ง ๔ ทีม

๒) ทีมผู้จัดการแปลง ประชาสัมพันธ์และชี้แจงให้เกษตรกรในพื้นที่เห็นถึงประโยชน์ และความสำคัญของระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

๗.๑.๓ การรวมกลุ่มเกษตรกร

๑) ทีมผู้จัดการแปลง รวมเกษตรกรเข้าร่วมเป็นสมาชิกแปลงใหญ่

๒) ทีมผู้จัดการแปลง หาสถานที่เป็นศูนย์กลางของแปลงในการประชุม พบปะหารือ

๗.๑.๔ การกำหนดพื้นที่เป้าหมาย และจัดทำแผนที่รายแปลง

๑) คณะกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัด ร่วมกับคณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แบบเบ็ดเสร็จ (single command) ร่วมกันวิเคราะห์และกำหนดพื้นที่เป้าหมายที่จะดำเนินการ ตามหลักเกณฑ์ ดังนี้

๑.๑) เป็นการรวมแปลงผลิตสินค้าชนิดเดียวกัน แปลงไม่จำเป็นต้องอยู่ติดกันเป็นผืนเดียว แต่ควรอยู่ในชุมชนที่ใกล้เคียงกัน สินค้าควรเป็นสินค้าหลักของเกษตรกร พื้นที่มีความเหมาะสม และมีศักยภาพที่จะพัฒนาในเชิงเศรษฐกิจ

๑.๒) เกษตรกรมีความต้องการ และพร้อมที่จะพัฒนาการผลิตและการตลาดร่วมกัน โดยมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการพัฒนา

๑.๓) ขนาดพื้นที่ดำเนินการ

- พืชไร่ ปาล์มน้ำมัน ยางพารา และข้าว มีพื้นที่รวมกันตั้งแต่ ๑,๐๐๐ ไร่ ขึ้นไป

และเกษตรกรสมัครใจเข้าร่วมโครงการไม่น้อยกว่า ๕๐ รายขึ้นไป

- ไม้ผล พืชผัก ไม้ดอกไม้ประดับ หรือพืชอื่น ๆ มีขนาดพื้นที่ตั้งแต่ ๓๐๐ ไร่ ขึ้นไป หรือเกษตรกรสมัครใจเข้าร่วมโครงการไม่น้อยกว่า ๕๐ รายขึ้นไป

- ประมงและปศุสัตว์ ควรมีขนาดพื้นที่ตั้งแต่ ๓๐๐ ไร่หรือหน่วยขึ้นไป (สินค้าปศุสัตว์ ให้คิดเป็นหน่วยปศุสัตว์ โค ๑ ตัว เท่ากับ ๐.๖๕ หน่วย กระบือ ๑ ตัว เท่ากับ ๐.๗๐ หน่วย แพะ-แกะ ๑ ตัว เท่ากับ ๐.๑๐ หน่วย สัตว์ปีก ๑ ตัว เท่ากับ ๐.๐๑ หน่วย)

๒) การจัดทำแผนที่รายแปลง โดยทีมบริหารจัดการประสานกับหน่วยงานในพื้นที่ ที่มีขีดความสามารถในการทำแผนที่ในรูปแบบ Digital file เช่น พัฒนาที่ดินจังหวัด ชลประทานจังหวัด ปฎิรูปที่ดินจังหวัด เป็นต้น ร่วมกับทีมผู้จัดการแปลง เพื่อกำหนดขอบเขตของพื้นที่ส่งเสริมระบบการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ลงในแผนที่ขนาด ๑:๔๐๐๐ มีชั้นตอน ดังนี้

๒.๑) จัดทำข้อมูลขอบเขตพื้นที่แปลงใหญ่

๒.๒) จัดทำแผนที่แปลงย่อยของเกษตรกรเป็นรายแปลงและสอบทานแก้ไขตามข้อเท็จจริง โดยทำประชาคมร่วมกับเกษตรกรเจ้าของแปลงในพื้นที่แปลงใหญ่

๒.๓) ตรวจสอบแผนที่ความเหมาะสมของชุดดิน (Suitability) กับพื้นที่ปลูกจริงของเกษตรกร (Existing) เพื่อวิเคราะห์ความเหมาะสมกับพืช ในกรณีที่พื้นที่แปลงใหญ่อยู่ในเขตชลประทานให้ส่งข้อมูลขอบเขตพื้นที่แปลงใหญ่ให้ชลประทานจังหวัด นำไปใช้ในการวางแผนการส่งน้ำให้เกษตรกร

๓.๑.๕ การจัดทำข้อมูลพื้นฐาน และข้อมูลเกษตรกรรายแปลง

๑) ทีมผู้จัดการแปลงร่วมกับสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรในพื้นที่ (๑๒ สศท.) จัดทำข้อมูลรายแปลงของเกษตรกรที่เข้าร่วม เป็นรายครัวเรือน ประกอบด้วยชื่อ – สกุลของเกษตรกร หมายเลขประจำตัวประชาชน ๑๓ หลัก จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ลักษณะการประกอบอาชีพ การถือครองที่ดินของครัวเรือน/กรรมสิทธิ์ในที่ดิน รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อปี เป็นต้น

๒) ทีมงานทั้ง ๔ ทีม และเกษตรกรร่วมกันวิเคราะห์สภาพพื้นฐานการผลิต และการตลาด ก่อนเข้าร่วมระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ได้แก่ ปริมาณผลผลิต ผลผลิตต่อไร่ คุณภาพผลผลิต ต้นทุนต่อหน่วย ต้นทุนการผลิตแยกตามรายการที่สำคัญ รายได้ รายได้สุทธิสภาพทางกายภาพ ชีวภาพ ความเหมาะสม การปลูกพืช แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร แหล่งจำหน่าย ฯลฯ ของเกษตรกรสมาชิก เพื่อให้มีข้อมูลเบื้องต้นสำหรับใช้เปรียบเทียบกับหลังเข้าร่วมระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ และใช้กำหนดเป้าหมายการพัฒนา และจัดทำแผนการพัฒนา โดยมีสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ ๑-๑๒ เป็นที่ปรึกษาโดยมีชั้นตอน ดังนี้

๒.๑) สํารวจข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เกษตรกรที่เข้าร่วมระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปี ๒๕๕๙ โดยเป็นข้อมูลของกิจกรรมก่อนเข้าร่วมระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ซึ่งการสำรวจภาวะเศรษฐกิจการเกษตร หมายถึง การสำรวจรายได้-รายจ่ายที่เกิดขึ้นจากการผลิตในพื้นที่แปลงใหญ่ ระหว่างเวลาที่กำหนด

๒.๒) ประมวลผล โดยนำข้อมูลที่ได้จากข้อ ๒.๑) มาบันทึกลงในตารางบันทึกข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจการเกษตร เพื่อเป็นการประมวลผลในภาพรวมก่อนเข้าร่วมระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปี ๒๕๕๙

๒.๓) จัดทำตารางวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน โดยนำข้อมูลที่ได้จากการประมวลผล ข้อ ๒.๒) มาบันทึกในตารางวิเคราะห์ เป็นภาพรวมข้อมูลพื้นฐานรายแปลงใหญ่

๗.๑.๖ การคัดเลือกแปลงต้นแบบ

ทีมบริหารจัดการ คัดเลือกแปลงต้นแบบ จังหวัดละ ๑ แปลง เสนอผ่านคณะกรรมการพัฒนาการเกษตร และสหกรณ์ของจังหวัด เสนอต่อสศก

๗.๑.๖ การบูรณาการกิจกรรมและงบประมาณ

คณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แบบเบ็ดเสร็จ (single command) บูรณาการกิจกรรม และงบประมาณจากหน่วยงานต่างๆ มาสนับสนุนการดำเนินการแปลงใหญ่

๗.๒ การพัฒนาผู้จัดการแปลง/พัฒนาเกษตรกร

๗.๒.๑ กรมส่งเสริมการเกษตร จัดอบรมเพื่อพัฒนาผู้จัดการแปลง

๗.๒.๒ ทีมผู้จัดการแปลงร่วมกับทีมสนับสนุนอีก ๓ ทีม ถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ เพื่อพัฒนาในด้าน การลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โชนนึ่ง การพัฒนาคุณภาพ เกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรผสมผสาน การตลาด การทำบัญชีต้นทุนอาชีพ ฯลฯ

๗.๓ การดำเนินการ

๗.๓.๑ การกำหนดเป้าหมาย

ทีมผู้จัดการแปลง ร่วมกับทีมสนับสนุนอีก ๓ ทีม และเกษตรกร ประชุมร่วมกันเพื่อกำหนดเป้าหมาย การพัฒนาในเรื่อง การลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มผลผลิต การเพิ่มของรายได้ การเพิ่มคุณภาพผลผลิต การเพิ่มแหล่งจำหน่าย การลดความเสี่ยงด้านราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ ฯลฯ

๗.๓.๒ การทำแผนปฏิบัติการ

๑) ทีมผู้จัดการแปลง ร่วมกับทีมสนับสนุนอีก ๓ ทีม และเกษตรกร จัดการประชุมเพื่อวางแผนในเรื่อง การลดค่าใช้จ่ายปัจจัยการผลิต การเพิ่มผลผลิต การบริหารจัดการ และการตลาด

๒) คณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แบบเบ็ดเสร็จ (single command) จัดประชุมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อบูรณาการการดำเนินการต่างๆ ในการสนับสนุนเกษตรกร ตามแผนที่ได้วางไว้

๗.๓.๓ การปฏิบัติงานตามแผน

๑) หน่วยงานต่างๆ ในส่วนของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สนับสนุนการดำเนินงานตามแผนที่กำหนด ภายใต้การสนับสนุนของคณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แบบเบ็ดเสร็จ (single command) และคณะกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ระดับจังหวัด

๒) ทีมทำงานทั้ง ๔ ทีม และเกษตรกรสมาชิก ปฏิบัติงานตามแผน

๗.๔ การประชาสัมพันธ์ ติดตาม และประเมินผล

๗.๔.๑ การประชาสัมพันธ์

คณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แบบเบ็ดเสร็จ (single command) จัดการประชาสัมพันธ์การดำเนินงาน

๗.๔.๒ การรายงาน

๑) เกษตรและสหกรณ์จังหวัดรวบรวมและรายงาน ตามแบบฟอร์มที่ ๑ ผ่านคณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แบบเบ็ดเสร็จ (single command) ต่อเลขาธิการคณะทำงานฯ (กรมส่งเสริมการเกษตร) ทุกเดือน โดยตัดยอดข้อมูล ณ วันที่ ๒๕ ของเดือน และส่งรายงานภายในวันที่ ๓ ของเดือนถัดไป

๒) เลขาธิการคณะทำงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ (กรมส่งเสริมการเกษตร) รวบรวมและสรุปรายงาน ตามแบบฟอร์มที่ ๒ รายงานต่อศูนย์ประเมินผล สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ทุกเดือน และส่งรายงานภายในวันที่ ๕ ของเดือนถัดไป เริ่มรายงานเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๙

๓) สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร รวบรวมและรายงานต่อปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในฐานะประธานคณะกรรมการบริหารและกำกับขับเคลื่อนงานตามนโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตามแบบฟอร์มที่ ๓ รายไตรมาส หรือตามสถานการณ์เร่งด่วน

๔) หน่วยงานราชการต้นสังกัดที่รับผิดชอบสรุปรายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานรายไตรมาส และจัดส่งให้กรมส่งเสริมการเกษตรเป็นรายไตรมาส ภายในวันที่ ๕ ของสิ้นไตรมาสที่ ๒

๗.๔.๓ การติดตาม

๑) ผู้ตรวจราชการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ติดตามนิเทศตามระบบของผู้ตรวจราชการ

๒) ทีมส่วนกลางของหน่วยงานเจ้าภาพแปลง คณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แบบเบ็ดเสร็จ (single command) วางแผนการติดตาม ให้คำแนะนำ และดำเนินการตามแผน

๗.๔.๔ การประเมินผล

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ประเมินผลระหว่างการดำเนินงาน ซึ่งผลการประเมินจะใช้ในการพิจารณาตัดสินใจ ปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงาน หรือยุติ/ขยายผล ต่อไป โดยจำนวนครั้งและช่วงเวลาการประเมินผล ทำการประเมินผล ๒ ครั้งต่อปี ดังนี้

ครั้งที่ ๑ เก็บรวบรวมข้อมูลช่วงเดือนเมษายน ๒๕๕๙ และจัดส่งรายงานผลการประเมินผล ภายในเดือน พฤษภาคม ๒๕๕๙

ครั้งที่ ๒ เก็บรวบรวมข้อมูลช่วงเดือนมิถุนายน ๒๕๕๙ และจัดส่งรายงานผลการประเมินผล ภายในเดือน กรกฎาคม ๒๕๕๙

๘. การประกวด (เฉพาะแปลงต้นแบบ) รายละเอียดตามคู่มือการประกวด